

JADRANKA

VSPORED:

1. Zapoj! — Fran Žgur.
2. Naša književnost do konca njene I. dobe. — M. Stepančičeva.
3. Usmiljenka. — Kotarski (Prevod).
4. Izgubljena v davne dni. = Mimo čas beži. — Aleksandra.
5. Portret Beatrice Cenci. — M. Gregoričeva.
6. Božična noč. — Oskar Krasinski.
7. Sveta noč. — Aleksandra.
8. Drobtine.

CENA 80 STOTINK

LETO I. - ŠTEV. 12

Glasilo zavednega ženstva

GRUDEN 1921

V POJASNILO.

1. Izvzemši decemberski iztis, šo ostalie številke **za polovično ceno** na razpolago.

2. Ker visoka hš. štv. 492 zavaja Jadrankine prijatelje na škorkljanski grič, opozarjam, da je ulica Škorklja (Via Scorcola), zraven škorkljanskoga trga in tik palače barona Ralli.

(Vse ulice, ki vodijo v Škorkljo nosijo dostavek „pendice“, imajo pa posebna imena, kakor: Via Scorcola, Scorcola Coroneo, Scorcola Trenovia, Scorcola S. Piero. Uprava lista pa je v **Via Scorcola, 492 I.**)

3. V preprečitev nezmiselnih poštnih stroškov, ne bo uprava v prihodnjem letu uvaževala onih naročb, ki n.so bile izplačane s predujmom vsaj za pol leta.

4. Ker preide uprava lista v roke druge osebe, naj vsi naročniki in razprodajalci lista, *ki so se zakasnili z izplačanjem*, poravnajo zamudo čimpreje potom priloženodoposlane jim poštne položnice.

5. Mnoge osebe, povečini izven Trsta, bodo prejele eno *poljubno* številko na ogled. Ako so naklonjene Jadranki in njenemu namenu, naj jo blagovolijo obdržati, da jih uprava smatra svojim naročnikom, ako ženskega lista ne marajo naj ga povrnejo ob povratni pošti z dodatkom: Nesprejeto.

6. Oni, ki naročajo Jadranko naj ne bodijo v skrbeh, ako ne dobe takoj zaželjenih števil. Vsak poselček zahteva svoj časek!

7. **Kazalo** letošnje Jadranke izide kot priloga v prihodnji številki.

Upraviteljstvo.

JADRANKA

LETO I. — ŠTEV. 12

GLASILO ZAVEDNEGA ŽENSTVA

GRUDEN 1921.

Fran Žgur:

ZAPOJ NAM!

(S. Gregorčiču ob petnajstletnici njegove smrti)

Pod vrbo, polni bolečin
vsi žalostni sedimo;
dni prošlih nas teži spomin,
v daljavo zroč — molčimo....
Za nami dan, pred nami noč
preti kot meč nabrušen,
in pesmi glas navdušen
iz duše ni noči mogoč —
Spomin, kot ptiček bega plah,
glasú je svojega nas strah;
bolesti drug, le veter tih,
iz strun nad nami trže-vzdih....

Ti duh veliki, pevec razodetja,
glasnik lepote naše in prorok —
V Tvoj vrt nas pelji daj nam cvetja,
na prsih tožnim daj zavetja —
zapoј nam pesem in ublaži jok!
Zapoј od Soče nam valov
in tisto o čolničú,
o plašču črnem, vjetem pticu
in o vstajenju našem iz grobov!
O zvezdi, ki svetlá nekoč,

zdaј strmoglav je pala v noč —
o lovorju možú na grob,
globokoresno pesem — Job;
o fantih čvrstih nam zapoј,
kako gredo za dom na boj!

Zapoј nam, duši daj peroti,
da nas od tú, iz dóla zmot
ponese na skrivnostno pot,
k resnici večni in lepoti —
Zapoј, da žalost, strah nas mine
in nade žarek v dušo sine....
Glej, ves krvav je naš zaton,
tišči nas, davi Babilon....

In razumel je, prišumel,
vse v cvet nas je in spev objel —
Čuj, harfa v vrbi se nad nami
v akord mogočne pesmi zdrami:

*Vzdržuj, veruj ti narod moj,
ni večni dan pepelni troj —
Za dni tožbá, srcá vso zagrenitev,
vesela čaka te vrnitev!...*

MARICA ŠTEPANČIČEVA.

NAŠA KNJIŽEVNOST DO KONCA NJENE PRVE DOBE.

V domačih potrajinah si učitelji in duhovni niso mogli nabaviti zadostne olike in omike, dočim so izgnani protestantje dvignili šolstvo na jako visoko stopinjo.

Te očitnoslabe in pokvarjene razmere so strp-kim uverenjem začeli opazovati takratni škoiје. In tako je ljubljanski škof Hren, ki je preje z zagriženostjo uganabljal poslovanje protestantov uvidel, da če hoče zadobiti katoličanstvo zdrave in plodnosne korenike, mora vse drugače ukreniti in postopati nego do sedaj. Spoznal je, da če hoče ljudstvo izobraziti, mora najprvo poskrbeti da zadobi duhovščina dostojne šolske izobrazbe. Na-svoje žalost je uvidel, da mora dati ljudstvu prav takih knjig, kakoršne mu jih je nudilo protestantstvo, le z razliko, da bode čtivo sestavljeno v drugačnem duhu. V to svrho in

da poda dober izgled, je škof sam sestavil za ljudstvo katoliško razlago sv. pisma. Po njegovem vzorcu so začeli delovati vsi, ki jim je bil blagor ljudstva na duši, med temi je prav čedne bukvice napisal Matija Kastelec, prelat v Novem mestu. Marsikateri bi bili škofu radi ustregli ali bila je med njimi večina, ki ob vsej dobri volji ni vsled premale jezikovne izobrazbe, mogla zadostiti svojemu stremljenju. Lotili so se pač sestavljanja a zlagali so tako nerazumljivo in zamotano, vsled česar so ljudstvu razni pojmi ostali neraztolmačeni in potemtakem neprivačni, nezanimivi in dolgočasni. Zato je takozvana «bohoričica» bila takratnim pisateljem pravi blagoslov. Bohoričica je bila namreč pisava, ki je zadobila svoje ime po slovečem slovenskem učenjaku, Bohorčiču, ki je Trubarjev pravopis izpopolnil. (Ta pisava utegne biti marsikomu

izmed nas poznana. Videli in razčrkovali smo jo v svojih otroških letih o prilikah, ko sta dedek ali babica hotela pohvaliti našo brumnost ter nam posojevala svoje ali svojih staršev shranjene mašne bukvice. Bohoričica je trajala skoro 300 let, saj je bila v rabi do 1848 l. to je do nastopa «gajice», odnosno do pisave, ki jo je po češkem vzgledu pripravil Ljudevit Gaj.)

Za hudimi časi protestantskega preganjanja se ljudska duša še dolgo ni mogla pomiriti in pokoriti hotenju in vabi katoliške duhovščine, glavni razlog je tičal v tem, ker je tičalo v neprestanem jarmu dela in truda, nedabi zato zadobilo najmanjšega odpočitka in zadoščenja. Zato je nemir in nevolja posameznih nezadovoljne žev, prehajala polagoma od gruče do gruče, dokler se je polastila vse množice, vsega stanu, dokler se niso za vladu Maksa II. po razprostrani hrvatsko-slovenski pokrajini raztegnili kmetijski upori, žalibog za naše pradede tako hudo, brezkoristi in tragično zadušeni.

Tem so sledili turški navalni — krvoločni in trinoški, kakoršnih zgodovina malo pozna — ki so naše ubogo slovansko ljudstvo trpinčili do l. 1699. In ko da ni naš narod zadosti gorja in bridkosti prestal, so sledili tem do l. 1710. strašni nemiri vsled ogerskih upornikov, ki so rogovilili križem po vsej slovanski zemlji. Te grozovite razmere so ubogo hrvatsko in slovensko ljudstvo docela upognile, podjarmile in izčrpale, boljše razmere so nastale zanj še le, ko se je nanovo začelo oprezno plapolanje protestanstva, ki se je začelo med ljudstvom porajati, ko je nastopila vladu Marija Terezija in še temeljiteje ob česu carovanja njenega sinu Jožefa. od leta 1740 nadalje, namreč v XVIII stoletju. Seveda je tudi ta pojav protestantizma bil le prehodni in začasen. Z ozirom na protestantske knjige se jih je

na Hrv.-Slovenskem ohranilo do dandenašnjosti 139 v glagolici sestavljenih, 99 v cirilici in 13 v latinici.

Obstaja pa še druga, 300 izvodov številna zbirka ohranjenih protestantskih nauk, ki je pa raztrésena po svetu semintja po raznih vseučiliščih Grmanije, ki je bila najvarnejše zatočišče preganjanih hrvatskih in slovenskih prepoditeljev. Vendar ima v svoji posesti par knjig Belgrad, Zagreb, Ljubljana, Praga, Vratislava, Boleslava, Moskva, Petrograd, Benetke, Rim, Pariz, London, Oksford in daljna zgodovinsko znamenita Upsala. Druge ostaline Slovani nimamo, kajti kar ni dosegel požig nahujskanih vladarjev in kljuovalnih katol škofov, je uničil ogromni požar, ki je bil v Ljubljani v XVIII veku, to je l. 1774.

Do dandenašnjosti ohranjene knjige so baje izmed onih, ki jih je v takratni dobi z vso opreznostjo in lokavostjo čuval na Trsatu provincijal tamošnjega samostana, Franjo Glavanič, rodod iz Kanfanara v Istri.

Najagilnejši oznanjevatelji Trubarjevih nauk sta bila brata Anton in Jurij Dalmatin in brata Danjel in Matija Vlah (Flacius).

Vsi takratni protestantski pisatelji pa niso skrbeli le zato, da razširijo s svojimi knjigami preko domovine Lutrovo vero, ampak da bi jezik avstr. Slovanov nekako izedinili v eno samo celoto. In to bi se jim brezdvomno posrečilo, ako bi protestantizem ne bil tako, sovražnostno vničen. Da je temu tako, izprevidimo lahko po predgovoru protestantske biblije, ki je izšla l. 1576. in ki nosi sledečo izjavo: «Ovaj jezik smo sastavili, da ga mogu Dolenci, Istrani, Vipavci, Koruščani, Hrvati in Krašani moči razumjeti.

Na konzu je tudi en regishter, v katerim so sa Harvatou inu drugih Slouenou volo, nakatere Kranske inu druge besede vnih iesik stolmazhene, de bodo lete in udruge nashe Slouenske buque bule sastopili!»

Konec.

KOTARSKI.

USMILJENKA.

(Prevod iz hrvaščine).

V Zagrebu, v eni izmed bolnišnic, pričakujejo nov transport ranjencev, padlih pri Gorici. Vse je pripravljeno, strežnice in usmiljenke čakajo molče, kdaj pripeljejo ranjence. V prilog domovini se je ponudilo vse. Moški so odhiteli na bojno polje, ženske so vstopile v službo za pomoč in postrežbo ranjencem. Častno delo je to, a naporno ob enem. Rane, te častne in težke rane.... Ali ne trepeta srce matere, srce žene, srce neveste ob pogledu na krvavače rane, globoke in strašne? Ali ne trepeta duša ob misli, da zagleda med temi onega, ki ga ljubi, sina, soproga, ženina?....

Vlak je došel. Skrbno, narahlo prenašajo nesrečnike na mehke postelje.

V oddelek za težkoranjence neso pravkar mladega narednika. Nezavesten je! Predno so ga naložili v lazaretu na transportni voz, se je čutil dovolj krepkega, da vzdrži vožnjo do Zagreba, ki itak ni daleč od bojne linije pred Gorico. Ali rana na roki je jela vnovič krvaveti. Vožnja je bila naporna za težko ranjene posebno, kakor je bil narednik Velimir Malnerič.

— Na to posteljo, prosim — je rekla usmiljenka nosilec, ter pokazala postelj, na katero naj polože narednika.

Mlada je bila ta umisljenka, mlada in lepa. In v tej preprosti obleki, z rdečim križem na prsih, je bila kakor angelj utehe med trpečimi. Sklonila se je nad renjencem, da mu popravi zglatve. Rahel, pridušen vzklík se ji je izvil iz prsi in njen mili jasni obraz je prebledel.

Za trenutek je gledala, kakor v omotici blede obraz mladega narednika, ki je ležal tu nepremično, zaprtih oči, kakor bi v njem ne bilo več življenja. Skozi obvezo na roki pa je silila še topla kri. A samo trenutek je gledala usmiljenka ta obraz. Obrnila se je do blizu stoječega zdravnika in rekla s tihim glasom:

— Gospod zdravnik, tukaj je pomoč nujno potrebna!

Zdravnik je pristopil k postelji.

— Krvavi! — Nato je zmajal z glavo in dejal: Ne smeli bi ga prepeljati sem!

Morda pa ni tako nevarno, gospod zdravnik, — je odvrnila šepetaje usmiljenka.

Zdravnik je pogledal v nje obrazek in se trpko nasmehnil:

— Gospodična, siromaku je šel drobec granate skozi in skozi.

— Torej je zapisan smrti? — Trepetajoč je bil glas usmiljenke in z njenega lica je izginila vsa barva. Zdravnikov pogled je za hip obstal na njenem prebledem obrazu, ki je pod tem pogledom nekoliko zardelo, kakor v zadregi. Nato se je sklonil nad ranjencem, mu vstavil kri in prevezal rano. Nato je zmajal z glavo. Zaslutil je izkušeni mož bližino dveh ljubečih duš in zato dejal nekako sočutno:

— Skrbite posebno zanj, gospodična. Le spretnemu negovanju se morda posreči, da ga ohranimo pri življenju, Tudi jaz bom storil vse, kar morem!...

* * *

Vojna...

Kakor misel je šinila ta beseda po ljubljanskih ulicah, po celi Avstriji. Jugo-zapadno bojišče je vzplamtelo.

Vojna....

In sedaj so se zgrinjali skupaj možje in mladeniči in kakor iz tal se vstajale čete za četo, polk za polkom in odhajali na mejo — na bojno polje.

Polk, v katerem je služil Velimir Malnerič, mlad narednik, je stal pripravljen za odhod.

Nemiren je bil mladi narednik in bled. Čakal je vojaka, kateremu je dal pismo, da ga ponese gospodični Ivanki Gorkovičevi. Pisal ji je v slovo in sedaj čaka na odgovor.... Ali mu sploh odgovori? Tako neizreceno jo ljubi, a

ona.... Odgnala ga je od sebe, odgnala samo radi malenkosti. Ničesar ni zakrivil, a vendar ga je obsodila. Imel je sliko, njeno sliko. Ko vila stoječa ob potoku, gledajoča v daljo vzhajajočega solnca je bila na tej sliki. In to sliko je nekoč pokazal v neki družbi, ne iz prešernosti, nego iz prevelike ljubezni do nje, svoje miljenke. Zvedela je to, hudoben jezik poln zavisti, ji je moral povedati. In bila je razžaljena. Ljubila je mladega narednika s sanjavimi očmi, ki so jo umele gledati tako udano in ljubeče, da ji je drhtela duša. A njen ženski ponos je bil užaljen in ljubezen se je morala vkloniti. Odslovila ga je. Kratko in odločno. Ni mu pustila govoriti, ni hotela slišati opravičbe. In njegovo oko, ki jo je gledalo proseče, je zatemnelo in odsev odločne volje je vzplamtel v njem, Ponosno se je poklonil in odšel trdih korakov,

Zabolelo jo je sicer; za hip ji je postalo žal, ljubezen ze je oglasila v nji, a ženski ponos se je uprl: Zasmehoval te je, s svojo sliko se je bahal tovarišem!

In Ivanka Gorkovič je stisnila ustnice in kakor bi hotela sama sebe prepričati v trdnem sklepu, je rekla odločno: Ne!

Ob izbruhu vojne, ko je dobil njegov polk povelje, da mora odriniti na mejo, je ta vest prevzela vseh prevzela vseh zmešanim čustvom ponosa, junaštva in bolesti; saj je treba zapustiti dom in drage in iti tja, kjer žanje smrt. Narednik Velimir Malnerič je bil v prvem hipu ves ommamljen od nerazumljivega čustva; zajahal je konja in v skoku odjezdil na dom gospodične Ivanke Gorkovičeve. V tem kaosu razigranih čustev je pozabil, da ga je odgnala, pozabil vse. Samo vojna mu je vršela po glavi in hitel je, da ji stisne roko v slovo, morda za vedno. Ali že na pol pota je pridržal konja, ga počasi obrnil in odjezdil korakoma nazaj k polku. Krog ust mu je legel trd, bolesten izraz: Ne! Čemu poslovitve?

Vkljub temu sklepu ni mogel najti miru. Vleklo ga je k nji in večkrat je hotel vnovič zajahati konja.

Čimbolj se je bližal čas odhoda, tembolj je postajal nemiren. Končno je ves zmučen napisal pismo;

Velecenjena gospodična!

Odbajam na bojno polje. Rad bi Vam stismil roko v slovo a bojim se, da Vas s svojim obiskom razžalim. Ob grmenju topov in smrtnem vrisku krogelj bom mislil le na Vas, ki sem jo edino ljubil. Domovini žrtvujem sedaj to ljubezen in življenje

Velimir Malnerič.

Ali odgovori?!... In kak bo odgovor?
Nestrpno je čakal vojaka. Končno je prišel.

— Si izročil?

— Sem!

— Imaš odgovor?

— Imam!

In vojak, istotako mlad Slovenec, je izročil naredniku pismo.

Odprl je pismo ter čital:

Velecenjeni gospod narednik!

Mislila bom na Vas, ko bodete stavili, svoje življenje v nevarnost za domovino. Bog Vas čuvaj!

Ivanka.

Zamišljen je strmel narednik v te kratke vrstice. Ali so to vrste ljubezni ali hladne vljudnosti? Za hip je obdržal pismo med prsti, na to ga dvignil, hot bi ga hotel vreči stran, vendar ga je nato spravil v listnico.

In ko je odhajal polk na mejo je jahal molče pred svojo četo z istim bolešnim trpkim usmevom okrog usten, ki ga je delal odločnega in neizprosnega.

* * *

Prihajala so poročila o zmagah, avstrijske vojne, velikanskih slavni zmagah ki je sovražnika butal kot ob skalo, da ni prodr. Zmagovalni venec lavorejv si je pletel na bojišču Slovenec, Hrvat, Dalmatinec in Bošnjak. Srca vrlih vojskujočih se narodov slovanskih so žarela junaštva in zmagoslavja.

In svet strmi. Strmi in se čudi; odkod ta moč, odkod ta sila? Kaj je zažgalo temu narodu ogenj tolike moči?

Ljubezen domovinska je bila, ljubezen neusahljiva in neupogljiva, zlato upanje, da izide iz trinoštva....

Ivanka Gorkovič čita poročila. Srce ji trepeta navdušenja, trepeta bojazni. Kje je zdaj on, Velimir? Ali je še živ? Morda spi med padlimi smrtno spanje in nikogar ni, ki bi pokleknil na njegov grob.

In pri tej misli ji je postalo hudo, tako hudo, da je zaihtela. Odšel je od nje, z jezo v srcu je odšel. Čakala je, da se pride poslovit. A ni prišel. Samo pisal je. Kako pa naj pride ko ga je odgnala? ni ljubila?... Ljubila ga je, to čuti sedaj, ko ne ve, kje je. Ali misli na njo?

Vzela je pisemce, ki ji ga je poslal ob slovesu ter čitala enkrat, dvakrat, desetkrat: «...ob grmenju topov in smrtnem vrisku krogelj

bom mislil le na Vas, ki sem jo edino ljubil...»

In njena dnša je vsklikala pol radostno pol bolešno: Velimir, Velimir.... — — —

— Zapoј nam, guslar, zapoј še enkrat je vsklikalo nekaj glasov iz gručce, ki je poslušalo slepca-guslarja, pevajočega o vojni in zmagah.

Guslar je pel, poslušalcem pa je gorelo srce. Mimo se je peljal voz. V njem je sedela mlada-gospodična, Ivanka Gorkovičeva. Peljala se je na kolodvor, Vstopila je k rdečemu križu kot usmiljenka in sedaj se odpravlja v Zagreb streč ranjencem.

* * *

— Gospod zdravnik ali mu je že bolje?

To vprašanje je stavila vsaki krat mlada usmiljenka zdravniku, ko je odhajal od ranjenega narednika.

— Bolje, bolje — je odgovoril vedno zdravnik s tolažečim glasom. Pri srcu mu je bilo hudo, kajti upanja je bilo malo. A nekega dne, ko mu je stavila usmiljenka to vprašanje vnovič, ji je podal roko in dejal iskreno:

Gospodična, hvala Bogu!

Usmiljenka je vzdrtela. V teh besedah je bilo za njo toliko sreče in utehe, da so ji na mah orosele oči. Sklonila se je in poljubila roko zdravniku z vso hvaležnostjo ljubečega srca.

Zdravnik pa je dejal presenečen:

— Gospodična?!...

Rešili ste ga, oh, kako sem srečna, kako sem srečna....

Zdravnik pa je dejal počasi, naglašaje vsako besedo:

— Rešil ga nisem jez, nego vaša požrtvovalnost, gospodična! Prebdeli ste pri njem skoraj vse noči In dasi vsled poluzavesti ni vedel, da ste vi, je vendarle čutil vašo bližino.

Nato pa je dodal smehljaje:

Kdo bi si mislil, da se najdeta tako!

Usmiljenka je zardela in povescila glavo, zdravnik pa je pristopil k drugi postelji, k drugemu bolniku....

* * *

Narednik Velimir Malnerič je bil izven nevarnosti. Rana se je celila, zdravje se je vračalo! Ležal je pa še vedno najraje z napol odprtimi očmi, kakor da gleda v polusnu prijetno in sladko prikazen.

In vsakokrat, ko je odprl oči, je plul njegov pogled hrepeneč po dolgi vrsti postelj, se ustavljal na usmiljenkah, ki so pomagale zdravnikom

in stregle bolnikom, kakor bi iskal med njimi znan obraz iz sanj onih noči, ko je ležal še poluzavesten, viseč med življenjem in smrtjo. Zaman! Obraza, tistega znanega in sladkega obraza ni bilo. In vender je hrepenel po njem, po odsevu tistih milih sijajnih oči, ki so bedele nad njim v skrbeh in ljubeče ter mu pripovedovale o ljubezni. Kje je zdaj ta obraz, kje te oči in ona topla sladka usta?! Sanjal je o njih, čutil jih je, a sedaj, ko bi lahko gledal v resnici, kje je, sedaj, vse to?! Ali se je motil? Ali je bila ta vizija le plod možganov, plod rane? Kdo naj mu to razjasni?!

Vsakikrat, ko se je vzbudil, je zagledal pri postelji usmiljenko a njen obraz mu je bil tuj. Njene oči so gledale sicer sočutno nanj a te oči niso bile take, kakor jih je gledal v snu. In čudno! Ko je poprej napol bedech, napol v omotjici vso noč in malone ves dan gledal tako znan obraz nje, katero je ljubil, kako se je sklanjala nad njim, da mu je srce utripalo v opojni slasti, je ta obraz zagledal sedaj le redkokdaj. Le v pozni noči je tuintam začutil topel dih sladak napoj rožnatih ustnic. Mižaje je gledal znan mili obraz ljubkega dekleta, ki ga je pustil v njenem rojstnem kraju v Ljubljani, ki več ne mara zanj. In ni si upal spregledati, boječ se, da mu ne izgine slika vzpred oči. Le njegove ustnice so šepetale v hrepenenju in sladkobi: Ivanka!... Ivanka!...

In tedaj se je sladka prikazen sklonila k njemu. Njeno oko se je nasmehnilo. Na ustih je začutil vroč poljub. Hotel je vstati nehote, hoteč objeti njo in jo priviti na srce. Ali prikazen se je umaknila in izginila za dolgimi vrstami postelj:

Odprl je oči! Luč je motno svetila in v tem polumraku je videl sence postelj njegovih sotrpinov in tam ne daleč od njegove postelje je stala usmiljenka in podajals ranjencu vode.

Velimir se je sklonil in njegove ustice so zašepetale:

— Ivanka!

Usmiljenka se je počasi obrnila in Velimir je legel nazaj z boleznim prevaranim izrazom v očeh.

— Kaj želite gospod narednik?

Velimir je zmajal z glavo.

— Nič!

— Klicali ste me!

Velimir jo je pogledal,

— Vi se zovete Ivanka?

— Da!

— Ste Slovenka?

— Da!

Velimir je vzdihnil in zamižal ter zašepetal:

— Niste vi Ivanka, niste...

Usmiljenka je gledala nekaj časa njegovo lice in se smejala.

* * *

Velimir Malnerič je vstal. Rana se mu je do malega zacelila. Lahko zapusti bolnišnico, da se do dobrega pozdravi v drugi bolnišnici.

Vesel je bil Velimir Malnerič te vesti. Zdravnik, ki mu je sporočil to, mu je stisnil roko in dejal:

— Veseli me, da ste prestali tako rano. Na žrtvenik domovine ste položili svoje življenje. Glejte! To življenje se Vam vrača in za Vašo požrtvovalnost Vas čaka nagrada.

Velimir se zahvali raztreseno. Zdravnik pa nadaljuje:

Idite z menoj v pisarno! Da ne bodete sami, vam bo krajšala čas ena izmed usmiljenk.

Ko sta stopila v pisarno, je narednik obstal. Zdravnik je pa premaknil stol in dejal:

Sedite prosim!... Nu kaj Vam je, gospod narednik?!

A Velimir Malnerič je stal s široko odprtimi očmi in gledal usmiljenko, ki je stala povešenih oči tam pri mizi, zardevajoča in tako ljubka. Ni verjel svojim očem. Zdelo se mu je, da vnovič gleda pred seboj prikazen in kakor takrat v polusnu, so šepetale njegove ustnice polne hrepenenja:

— Ivanka!... Ivanka!...

Zdravnik pa je dejal:

— To je ona usmiljenka, gospod narednik, ki vas pospremi v Ljubljano. Upam, da se vam pod njenim varstvom in negovanjem ukrepi zdravje, kakor se vam je pod njenim požrtvovalnim trudom zacelila rana.

Zdaj se je šele narednik zganil. Stopil je naprej in vzkliknil s pol radostnim, pol plašnim glasom, kakor bi se še vedno bal, da bi ne bile sanje, kar vidi čuje:

— Ivanka....

In ona se mu nasmehne tako prijazno in milo, da je izginil ves dvom kakor pena. Nato jo je že privijal v svoje naročje in jo poljubljaj. Ni se mu branila.

Zaprla je oči in sloneč na njegovih prsih, je drhtela sreče in šepetala:

Imam te spet, Velimir... moj Velimir....

Tiho je odhajal zdravnik proti vratom z nasmehom na ustnih in rosnimi očmi. — —

ALEKSANDRA:

ZGUBLJENA V DAVNE DNI.

Temotno ždé, lenó sanjarijo
 polnočne ure nad menoj,
 spomini žalostni nocoj
 po duši samotarijo.
 O, mlada noč, kako si siva,
 vsa v molk zavita!
 Ah, kakor moja duša, ki oblita
 z bolestjo tiho dolge ure sniva,
 zgubljena v davne, davne dni....

MIMO ČAS BEŽI....

Kakor dih pomladnih sap
 preko polj vrši,
 kakor šumni pada slap,
 mimo čas beži.
 Mimo čas beži....
 Besno tira s sabo ideale
 v prvih rosnih jutrih vstale
 in z železnimi rokami
 mlado cvetje dramí
 iz prelestnih sanj....

MARICA GREGORIČEVA:

PORTRET BEATRICE CENCI

Najkrasnejši umotvor, ki ga je bil ustvaril italijanski slikar Guido Reni, je gotovo portret Beatrice Cenci. Svoje prve nauke je Guido Reni prejemal v Bologni od znamenitega Dionisio Calvari; kasneje pa je zahajal v šolo Caraccijev, ki so — trije na številu, oče s svojima sinovoma — sloveli za bolonjske zvezde. Pri teh je istočasno dobil priliko proučevati mitologične slikarije mojsterskih palač: Zamperi, Magnani in Fara. V tej dobi je bilo njegovo navdušenje za umetnost neizrecno, kajti le v umetnosti si je predočeval smisel svojega življenja. Zato tudi so oklepali njegovi prsti čopiče po ves dan in po ves dan je izmišljeval najtežavnejše kombinacije posamičnih barv.

Caracci so se zelo veselili dečkove nadarjenosti — ker so bili uverjeni, da bodo nekoč tudi oni sami želi pohvalo zavoljo svojega gojenca — vendar niso mogli zatajevati zavisti, da jih utegne šestnajstletni Guido prekositi s svojim talentom. Toda njihovo pritajeno očitjanje in napol porogljivi nasmešek ni ostal Reniju prikrit, marveč ga je včasih tako skelel, da je ta njegova tajna tuga odsevala iz te ali one slike, ko pristna elegija.

Navzlic vsemu se je umel toliko premagovati, da ni omagoval v svoji dobri volji ter ni nehal zahajati v akademijo, da proučuje Michelangela in Raffaela. Kmalu zatem je sledil nasvetu slikarja Alpina ter vstopil k pouku veleslavnega Caravaggia, ki je načeloval v Rimu takozvanim naturalistom ter veljal za najbolj vnetega opozicionista bolonjske šole.

S kakim navdušenjem si je Reni prizadeval povspeti se do slave svojega mojstra, spričuje

najlepše še dandanes njegovo tedanje delo: Križanje sv. Petra. S tem umotvorom je vzklikl Reniju prvi lovorjev vršič. Zaslovel je mladenič bliskoma tako, da se ljudstvo dolgotrajno dobo ni pomenkovalo o drugem nego o njem. Ko je pa poklonil občinstvu na ogled svojo nedosegljivo krasno sliko: Krvoprelitje nedolžnih, je bilo navdušenje od strani meščanov nepopisno. Ves dan so se zbirale črne mase pred vhodom njegovega stanovanja, da mu na vse mogoče načine izražajo svoje priznanje.

* * *

V Rimu je Guido Reni prebival nasproti arhitektu Alcotti, ki je imel krasno hčerko. No, in to ni bilo pač nič čudnega, da ni ostal Guido brezčuten za mlado lepoticó — za katero so se potegovali sinovi najimovitejših rodbin — kakor ni bilo nič čudnega, da se sedemnajstletna Vittoria ni vnela za svojega soseda le, ker je bil číslan umetnik, ampak ker je bil istočasno tudi zal mladenič.

Marsikateri mladenič je o priliki njune zaročke zavidal mladega slikarja in marsikatera mladenka je zavidala srečno Vittorio. Ali dasi je mlademu parčku potekalo najbrezskrbnejše življenje z mislijo na poroko, vendar je melanholični Guido često izustil: «Najina sreča je preobsežna, da bi je nič ne skalilo, Vittorina!»

«Ej, to so tvoje vsakdanje nepotrebne črne misli, Guido! Še par mesecev, in ti si samo moj, moj», je šepatala deklica, dasiravno so tudi v njenih mladih prsih poganjale neprijetne slutnje.

Nekega večera je slonel mladi slikar ob stebrišču svojega balkona in zrl zamišljen v

nasprotno poslopje, ki je pa bilo že nekaj tednov zaprto, ker sta odpotovala oče in hči k pogrebu oddaljenega sorodnika.

Zapeljivo-vedra noč se je razprostirala krog njega in hladilen zefir se je igral z njegovimi črnimi kodri. Bilo je že kasno in ulica se je že davno izpraznila.... Ali dasi je Guido baš zaradi mistične tišine lahko razločno slišal najmanjši šepet, vendar ni čul niti železnega kladiva, ki je potrkvavalo ob močne z železjem okovane duri, niti polglasnega klica. Stoprvo neznamen kamenček, ki je pridrvel z ulice nad njegove prekrižane roke, ga je vzdramil iz zamaknjenosti.

— Kdo je?

— Povem pozneje, odprite, prosim!

— Ob tej kasni uri? Izvolite mi vsaj razodeti svoje ime!

Dosedaj še ne! Toda zaupajte moji plemenitaški časti. Evo kdo, oziroma kaj sem!

S temi besedami je nočni obiskovalec privzdignil v ozračje lično torbico, ki se je zasvetila v mesečini, kakor pristoja pristni srebrnini in katero so nosili takrat na svojih prsih sami vitezi.

— Takoj sem spodaj ekscelencia, je zaklical Guido Reni in stekel urno po stopnicah. Par minut kasneje sta sedela v resnem pogovoru oba v priprostem ateljeju.

— Nespodobno je trkati ob polnočni uri na tujo dver, vendar sem prepričan, da opravičite mojo kasno prisotnost in verujete, da sem si izbral to neprimerno uro namenoma in z obzirom na vas, gospod!

Tako je izrekel ob vstopu komaj petnajstletni plemič in ko sta se oba sklonila do svojih sedežev, je nadaljeval: Prišel sem tako kasno le zato, da ne vzbudim s svojo navzočnostjo nikake mržnje do vas v krogu vaših prijateljev in čestilcev. Saj, zabilog, veste bržkone tudi vi, kaka nesreča se je pripetila naši družini zaradi poslednje sodnijske razsodbe. Saj veste da, zavoljo umora na mojem ubogem očetu, se ne odmikajo od nas ne le vsi sorodniki, ampak ves Rim. In vendar mi smete zaupati, gospod, da je moja sestra Beatrica nedolžna, da ni umorila rodnega očeta ter je krivično obsojena v smrt!

— A, vi ste toraj Bernardo Cenci, se je začudil slikar prijel za svečnik in posvetil mlademu plemenitašu pod obraz, da bi ga bolje videl.

— Koliko naključje!

— Zakaj naključje?

— Videl sem vas nekoč ob vhodu v katakombe in vam sledil le z namenom, da si zapomnim vaše obličje za uporabo nekega svojega dela!

— Tako? No, čujte toraj: Takrat ste hoteli ovekovečiti moje obličje, bodite tedaj toli mi-lostljivi in vtisnite v platno obraz moje nesrečne sestre!

— Kako vendar? Beatrica je baje v zaporu in vsak obisk je bržkone strogo prepovedan!

— Kar pravite je nepobitna resnica, toda pomislite na srečni slučaj, ki ga imamo v svoji bedi. Jetnišničar je baš nekdanji tlačan ranjkega očeta. Z njim sem sporazumljen, da vas bode spuščal vsak dan ob določeni uri v Beatricino stanico. Ne skrbite torej, gospod Reni, radi njega si ne nabavite nikakih sitnosti. On bi celo rad rešil sestro iz temnice, ako bi le mogel. Ali kam naj Beatrica pobegne iz obsežnega Rima, ko ima vendar sleherno dete pravico zalučati vanjo kamen ter jo sramotiti z najnesramnejšimi psovkami?

— Nesrečnica!

— Da, nesrečnica, a to tembolj, ker je nedolžno zaprta in ki žrtvuje svoje mlado življenje in bo klonila glavo pod krvnikovo sekuro le, ker se je v svoji sestriški ljubezni priznala sodišču krivim, samo da osvobodi Lucrezio.

— In kako je mogoče, da vaša druga sestra ne izpove resnice?

— Lucrezia je pripoznala svoj krvni čin, kakor hitro je izvedela o Beatricini smrtni obsodbi. Ali za njeno prisezanje je senat popolnoma gluh, uveren bolj ko kdaj preje, da sta krivi obe!

— Lukrecijino dušno trpljenje je potemtakem pač zelo hudo, saj ne umrje le z zavestjo, da je ubijalka lastnega očeta, ampak, da je neposredno morilka lastne sestre. Revica!

Ne pomilujte nje, gospod, ki zasluži občno in večno zaničevanje, pomilujte raje z dvojno mero ubogo Beatrico.

— In vas, ki še toli mlad ostanete na svetu sam brez božajoče roke!

— O, ako je vaše sočutje istinito in pri-srčno tedaj mi ustrezite v prošnji, ki me je dovedla semkaj, in vsled katere se vas bode moja sestra v svoji smrtni uri spominjala hvaležno. Slikajte mi Beatrico v platno!

— Iz srca rad: Kedaj smem vstopiti v jetnišnico?

— Vsako jutro ob zori s prvim petelinovim klicem!

Tužno donijo zvonovi nebrojnih cerkva, prav tako turobno in žalostno. kakor da klenkajo mrtvecu.

Vse rimske ulice so obljudene in raznovrstna množica revnih in bogatih uhaja iz svojih bivališč brzim korakom in pomenkujoč se glasno med seboj, kot da se izvrši tega dne nekaj veličastnega.... Le zvonovi klenkajo tužno, le oni oznanjajo turobo, ki se odigra še danes, le oni poročajo žalostno obglavljenje najzaljše Rimljanke, katero je sodišče spoznalo krivim na umoru lastnega roditelja...

Med elegantno skupino aristokratskih patricijev je posedla Vittoria Alcotti že davno svoj prostor pred moriščem. Toda nasmešek, ki je sprva poigral krog njenih rubininih usten in zadovoljnost in brezskrbnost, ki sta malo preje odsevali iz njenih oči, je polagoma izginjala, dokler ni docela izginila. Nekaj neumevnega jo je stlačilo mahoma, nekaj neumevnega ji teži in stiska grudi...

Tuintam se ji celo dozdeva, da se mora sključiti njeno vilinsko telo. Črne slutnje ji skelijo srce, da je brezuspešno vsako zanimane mladih vitezov, ki si prizadevajo razvedriti onemelo ljubéznjivo prijateljico s svojo laskavo govorico.

Kakor še nikoli, pogreša Vittoria svojega zaročenca, kakor še nikoli se boji, da se mu ne pripeti kaj nečuvnega in grozovitega in usodopolnega.... Boji se zanj le zato, ker ga ne zapazi še med gnječo, dasiravno ni bil njen zaročenec ob hrupnih veselicah nikoli točen. Samo neznatno nemo upanje brli v njeni notranjščini, da je vse njeno upanje la prazen strah. Vendar je ne more potolažiti ne to sladko upanje, ne dobri oče, ne skrbna družabnica. Nekaj trenutkov kasneje je Vittoria stopala brzih korakov, kamor so jo vodile njene slutnje in težko sopeč prisopihala do Renijevega stanovanja. Le je prišla za železno kladivo ob durih, ko zepazi, da je vhod prost in odprt, kar ni bilo ne običajno ne oprešno. Globok vzdih se ji izvije iz srca in kot preganjana pohiti po okornih, visokih stopnicah. Trenutek pozneje je stala pred ateljejem svojega zaročenca in potrkala. Nikakega odgovora. In potrkala je vnovič. Zopet neprijeten nič. Otvori in vstopi. V ateljeju ni bilo nikogar. In akoravno so vse tiste dovršene, ali jedva načete sličice razobešene ali položene ob stenah, oživljale in kinčale vso tisto preprosto izbico in čeravno so še sveže barve na paleti in čopičih izpričevale, da jih ja rabil slikar še

tega dne, se je vendar zdeio Vittoria, da e v grobnici....

Približala se je vratom, ki so bila odprta na stežaj ter vodila v Guidovo spalnico. Potrkala je vnovič ali nihče se ni oglasil, dasi e čula šepetanje.... Nato vstopi s krepko resignacijo v mladem srcu in pripravljena na vsakojako razočaranje. Obtičala je, ko zamaknjena. Na stojalu je slonela velika slika. Žarek, ki ga e metalo zahajajoče solnce skozi polodprte vetrnice, se je poigral na svežih bojah tistega umotvora, da so tuintam blesketale, ko ledene zvezde ob solčnem zimskem jutru. A poigrava je tisti zlati žarek tako nagajivo, kakor da ve, da boža zapeljivočarobno lice Beatrice Cenci....

Vittoria Alcotti je stala pred njenim portretom. A ob vznožju tistega portreta je čepel sključen, potlačen in ves potrjen njen zaročenec kraj objokanega vitežiča Bernarda....

Guido Reni je zapazil, kako je vstopila njegova raročenka, ali njegove oči so sanjavo begale mimo nje proti oni, ki je stala pred njim v svoji majestetični postavi in naravni velikosti. Zanj ni živela več Vittoria Alcotti, zanj živi le Beatrice Cenci, ki ima biti obglavljena prav v istem trenutku, ko izgine solnčni pramen z njenega krasnega obraza. Svoji zaročenki ni zinil Reni neene besede, a Vittoria je vzlic temu umela, da doživi skoro roman in prav jasno je bil pred njo načrtan finale tega romana.... V tistem trenutku je mahoma zapopadla vse ter se z bridkostjo v srcu zavedala, kako utemeljene in resnične so bile njene in njegove nedavne slutnje.... Zadrževaje solze in prikrivojoč vso nesrečo, ki jo čuti istohipno, je rezko in hladno, kot da se tiče razgovor neke tretje osebe, izpregovorila: Odhajam od vas brez očitania, gospod ženin, brez očitania in groženj, kakor se spodobi ponosni ženski. Naj se vaša lastna nezvestoba sama maščuje nad vami! Raztrgali ste mojo srečo z vso krutostjo ali vedite, da se bodete v duhu često povračali pred moj obraz. Zdravstvujte!

— Ne tako, ne tako! Odidite, da ali prekolnite me preje; odidite, ali preje mi odpustite! Poslušajte, Vittoria, in če morete povrnite mi brez srda mojo prostost. Nepotrebne so nove prisege, saj pač sami veste, kako sem vas oboževal ali baš zato, ker sem vam bil resno udan, vam hočem biti iskren. Ljubil sem vas toplo, zvesto in odkrito, toda nikoli ne brezskrbno, kajti moja naklonjenost do vas je vselej potemnjevala nevidna senca, tista senca, ki jo najočitnejše razprostira sedanji trenotek. O, da,

Vittoria, ljubil sem vas, toda s hipom, ko sem zagledal Beatrico vas nisem več ljubil; vas nisem več poznal, sem vas pozabil.... In čimbolj sem motril, krasno in zalo, kolikor nesrečno, tembolj je moje srce v divjem obupu, v neskončni nestrpnosti in v najgloblji tugi koprnelo po nji.... Tiste ure v zaporu, ki sem jih preživljal poleg Beatrice, so me docela izpremenile. Glejte, izginil je poslednji žarek iz njenega obraza, kakor je izginil zadnji plamen z obzorja. S tem trenutkom je Beatrica izdihnila.... Poslednji so tudi zvoki zvonov, ki oznanjajo svetu njeno smrt. Ne jokaj, Bernardo, saj za naju oba Beatrica ni preminula; za naju oba živi, kakor je živela v trenotku, ko sem jo upodabljal v to platno. Ne plakaj, Bernardo, pomiri se, dragi, tvoja sestra bo danes pokopana ali istočasno zagrebejo moje srce, tisto srce, ki si ga je ona osvojila s solzami in mrtvaškim znojem.... Odpustite, Vittoria! Moje besede so preostre, moje pripovedovanje vam je neprijetno, ali uveren sem, da vi, ki ste živahna in vesela, kolikor mlada, pozabite na boleost, ki sem vam jo prizadel. O, pozabite tudi name, oprostite in vedite, da kdor se je ugloobil v Beatricine oči, kakor sem se jaz, ne more postopati drugače a niti več ljubiti druge ženske. Recite mi blaznik, recite mi podlež; rad sprejemem molče najhujši očitek, ker vem, da je opravičem vsak še tako trd in osoren izraz. Le ljubiti Beatrico mi ne prepovejte, ker je moja udanost do nje večna in naj bi bila ona tudi toliko kriva, kolikor je revica nedolžna. Moje ustne se ne bodo dotaknile nikoli več drugih žen-

skih usten, odkar so poljubile Beatrico, kajti s hipom, ko si je osvojila moje srce, je izbrisala iz njega vsako sled za drugo žensko. Odpustite, Vittoria, in pozabite moža, ki ne ume dovolj ceniti vaše lepote in kreposti, In z mislijo, da so tožni zvonovi, ki so ravnokar utihnili, zvonili za mojim pogrebom, me položite v svojem duhu med mrliče!

— Ta sobica je torej vaš grob, Guido! Večni mir in pokoj vaši duši, je zasepetala mladenka ali zbog solza, ki so se ji nagloma utrnile po licu, je pobegnila od njega.

— Vittoria, Vittoria, je zaklical umetnik proseče, ali Vittoria Alcotti se ni več povrnila pred njegove oči....

Par dni kasneje pa je tista živahna, brhka mladenka, katero je Reni smatral površnim lahko-miselnim otrokom, potrkala na samostanske duri.... In tako se je uresničilo njeno prerokovanje, da je Reni čestokrat plul v dahu pred ono bitje, kateremu je raztrgal srečo z vso krutostjo. A da se je je resnično spominjal dokazujeta zlasti sliki: «Judita» in «Caritas» v katerih je oveko-večena lepota in vilinski stae arhitektove hčerke.

Ti dogodki pa niso prav nič zmanjšali slave, ki jo je užival umetnik pri rimskem ljudstvu. Občinstvo je še nadalje z občudovanjem motrilo in proučevalo živahni kolorit njegovih umotvorov, v katerih pa so bile natančno zarisane nijanse melanholije, to je tiste melanholije, ki se mu je vzbujala in obnavljala zlasti ob pogledu in spominu na Beatrico Cenci....

OSKAR KRASINSKI:

BOŽIČNA NOČ.

(Moji Zori).

Vre čaj

in ob uri ko polnočni bron
vabi v božji hram cerkvá,

poljubljam tvojo sliko.

Pada v smeh balerin
blesk tvojih črnih oblek,
žalost tvojih dni,
oj zvezda vseh ljudi — —

Vre čaj

in ob uri ko polnočni bron
vabi v božji hram cerkvá,

poljubljam tvojo sliko.

Aleksandra:

SVETA NOČ.

Čez višnjeve goré
se plazijo mrakovi,
umirajoč drhté
zé Avini glasovi
Natiho pada Sveta noč,
deviškobela,
ki, tožna, nevesela
objema dol in breg.
Vse posrebréne
tanké praméne
si riše luna v sneg.
Iz blede polnoči, spomin
se dviga plah in tih
z velikimi, boleznimi očmi.
In iz daljin
se mehko bliža dih
detinskih dni.

DROBTINE

OB 15 LETNICI GREGORČIČEVE SMRTI.

24. listopada 1906. je zadel naš narod krut udarec. Izdihnil je svojo pesniško dušo soški slavček, Simon Gregorčič. Umrli je v Gorici oni čestitljivi človek, ki ga je naše ljudstvo visoko čislalo in oboževalo, odkar je začulo bajno brenkanje njegovih rahlih strun, ki so izdihavale zdaj tožnožgoleče, zdaj zaupnotolažljive, zdaj vedrilnomile stihe.

Simon Gregorčič se je rodil 15. listopada 1844 na Vrsnem pod Krnom števil. 17, v skromni vasi, ki se razprostira na levem bregu Soče.

Po prvem ljudskošolskem učenju, je vstopil v goriško gimnazijo, nato v bogoslovno semenišče, katero je ostavil kot duhovnik l. 1868.

Svojo prvo službo je nastopil novomašnik v Kobaridu, kjer mu je vso dušo prevevalo stremljenje delovati le v blagor ljudstva in ustanovil je tamkaj Narodno čitalnico. Iz Kobarida je šel kaplanovat v Rihemberk in pozneje v Gradišča pri Prvačini. Ta kraj se mu je tako omilil, da si je nakupil skromen domek ter v njem živel več let. Poslednja leta svojega življenja pa se je bil preelil v Gorico, kjer je tudi umrl. Na njegovo željo je bilo njegovo truplo prenešeno in pokopano ob soških valovih, v Libušnjem pod Krnom.

Kako se bo mirno tam spalo
na gričku zelenem ob Soči;
pod Krnom ponosnim med vsemi sosedi
naj bivam na sredi! —

Simon Gregorčič je bil naš najslavnejši lirik. Njegovi stihi so polni čudovitomamljive glazbe in predočujejo prelesten posnetek narodnih prizorov; njegova poezija vsebnje in ustvarja najmehkejše čuvstvovanje; njegovi verzi so žlahtni dragulji, ki se kristalizujejo v sladko prijetni, čarobno divni govoriči; njegove pesni so pristen izliv njegove tožnenezadovoljne, bridkostnotrpeče, idealnovnete duše.

Srčno sem ljubil te,
te ljubim ranjko še,
a razodel se nisem
ni tebi, oj dekle!

Kropiti te ne smem,
ker dobro, dobro vem,
da grenkih solz prikriti
ne mogel bi ljudem.

Simon Gregorčič v svojih pesmih izraža vso neveselost, trpkost, melanholijo, gorje krvavečega duha, ki zatajujoče preboleha vso zločest, zavist in otrovno natoloevanje dozdevnih prijateljnasprotnikov.

Nikoli ni želela boja
duša plemenita.
In vendar tu leži ubita
kot žrtva krutega uboja
prepolna ran....

Gregorčičeve pesmi ostanejo vsakomur, ki jih je kedaj čital trajnozasejane v srcu in večnoomiljene, večnozale, večnoprivlačne in edinonajljubše kakor ostanejo pesmi njegovega prednika, Prešerna. Morda se je Simon Gregorčič baš zategadelj istotako omilil ko Prešeren, ker se je v svojih samotarnih urah tako rad ukvarjal s Prešernovimi pesnitvami, jih z vnemo proučeval ter se zatekal k njim vsekdar z drhtečim sreem in pobožne duše.

Oba pesnika sta unela izliti iz svoje duše ono priprosto čisto poezijo, ki si jo ume raztolmačiti na prvi mah razumnik in delavec, olikanec in kmetič. Zato smo si tudi lahko v svesti, da ostaneta onadva i nadalje na vrhuncu vseh drugih slov. poetov, izmed katerih verzi marsikaterega jedva zganejo srčne žilice in ki že z naslednjo minuto zdrknejo v pozabnost. Kot Prešernove, tako ostanejo tudi Gregorčičeve pesmi milodoneče in trajnodivne i za naše najkanejše potomstvo, kajti tem pesmim je izreklo svojo pravično kritiko vse naše ljudstvo in nikak pesnikov intimen prijatelj, nikak podkupljen kritik ali pseudoknjževnik.

Prav zato ima Gregorčičeva poezija svoj poseben izrazit pomen za razvoj našega slovstva; ona je izrpek narodove biblije in zato je ta narod ne more pozabiti, kakor bi ne mogel zabiti očenaš a.

Z vsem uverenjem lahko presojamo, da je Gregorčič za Prešernom edini največi slov pesnik svoje dobe. Njegovega pesniškega obzorja, njegovega bohotnega poleta, njegovega mišljenja in sijajne velesile njegove poezije, ki je bila zajeta vsa iz narodnega življenja in v kateri preveva le pristno srčnoizrazito čuvstvovanje, bo težkokdaj kdo drugi dosegel ali umel podati v obliki otožnosti ali v obliki hipne zadovoljnosti.

Oj vrtnice, oj vrtnice
kako ste mične, dične
ko naše gospodične!
In mnoga poljskih tu je rož,
le glej jih, čudil se jim boš!
Kako krepčalen svež je duh
iz cvetne neskvajene čaše
Procvetajte, procvetajte,
Oboje vkup se spletajte!

Simona Gregorčiča je življenje prevaralo kot človeka in kot pesnika: rezke šibre so sikale vanj ter se s svojo strupeno ostrino zasajale globoko v njegovo rahločutno srce, vendar strle ga niso.

Pač vrgel z oblakov vihar me je silen...

Naprej neprestano veslajmo,

vetrov in pa morja se jezi ne vdajmo!

Pesnik Gregorčič se porogljivosti in strupenini svojih nasprotnikov ni branil z rezkim sunkom, ni odstopal s krepko ognitvijo, zato sta stalnotrdna nezaupljivost in ravnodušnost zagospodarili v njegovih srčnih predorih. To se jasno izraža v njegovih predsmrtnicah, pesmih, v katerih oznanja zmago duha nad svetno zlobnostjo, nad lastno tajnoskelečo bolestjo, nad grenkim zdvajanjem, ki je nastalo v njegovi notranjščini vsled otrovnega zadiranja, vsled zaničljivega namigovanja od strani njegovih črnodušnih nasprotnikov

Zdaj me nič ne dvigne,
nič me več ne gaue,
rogam zdaj se graji,
rogam se pohvali! —

Glodajočega trpljenja ga ni rešilo pravočasno kesanje njegovih protivaikov, rešila ga je komaj smrt. Še le ko je ležal na mrtvaškem odru, še le tedaj so njegovi sovražniki sami pred sabo zarudeli, še le tedaj se je zdramila vest v njih, še le tedaj so prijemali za oljčno vejico s katero so škropili z usmevom, ki je izražal: Mea culpa! Odpusti nam! Stoprv ob veličastju smrti so povešali oči, še le tedaj so se divili njegovemu delu, še le tedaj so njegov pesniški polet tolmačili pravilno ter spoznali, da je pokojnik bil prežet z žarkim idealizmom.

Simon Gregorčič je polagal v svoje stihe gorko sočutje do slov. trpinov, do slov. siromakov, do slov. zatirancev. Bil jim je blagovestnik svobode, oznanjevatelj boljše bodočnosti, pravi tolažitelj, ki z vzgledom navaja k potrpežljivosti in udanosti.

S svojim delom si je zagotovil med narodom nevenljiv spomin. Slava njegovim proizvodom, slava njegovemu duhu!

M. Stpč.

Svojemu učitelju, S. Gregorčiču.

K tebi v šolo sem hodila
in učenka slušna bila,
ko učil si me moliti,
zvesto narod svoj ljubiti,
ko h kreposti me bodril,
ti, vzgojitelj strog in mil

Kobarid moj rojstni kraj
bil je tebi tihi raj,
v njem sedaj vsak pot šepeče,
da te zabiti le neče,
da ostane večno ti udan
«narodne čitalnice» vsak član!

Soča pod mostom se peni, šumi
pevca domačega k sebi želi —
in s Sočo drhti vsa dolina
razdejana domovina!
A mi v obupu roke vijmo za teboj,
da izprosiš narodu blaginjo,
da svobodo izprosiš za svetinjo,
za jezik naš, za govor svoj!

M. Skrinjarjeva.

Slovenski knjižni izkaz v Julijskobeneški krajini.

a) Knjige.

1. *Anžlocar-Res*: Visokošolski študij v Italiji.
2. *Bevk France*: Malčki in palčki.
3. *Fajgelj*: Bacili in bacilke.
4. *Gradnik Alojz*: Božje solze.
Pesmarica.
Pravljice.
5. *Godina D.*: Kako pridejo kmetje in delavci do blagostanja.
6. *Gregorič Marica*: Slovenska slovnica za Italijane.
Otroški oder, II. izdaja.
7. *Kat. tisk. društvo*: Enodejanke.
8. *Kleinmayr Ferd.*: Slov. ital. in ital. slov. besednjak.
9. *Lojrenčič*: Gorske pravljice.
10. *Narodna tiskarna*: Burke in šaljivi prizori.
Goriška pratika.
Molitvenik.
11. *Orel*: Volilni zakon.
12. *Remec*: Naši ljudje.
13. *Starovaški*: Za tretjo goro.
14. *Stepančič Marica*: Italijanska slovnica za Slovence.
15. *Širok Karel*: Jutro (pesmi).
16. *Štoka Jaka*: Vedež (žepni koledarček).

b) Časopisi.

1. *Edinost* (dnevnik; politično glasilo).
2. *Goriška straža* (tednik; politično glasilo).
3. *Jadranka* (mesečnik; žensko glasilo).
4. *Mladika* (polmesečni leposl. list).
5. *Novi rod* (mlad. list).
6. *Proletarec* (tedensko socialistično glasilo).
7. *Pravnik* (mesečnik).
8. *Učiteljski list* (polmesečnik).
9. *Zbornik*, mesečnik; zbor svečnikov sv. P.).

Poziv dramatičnim društvom!

V založbi „Zvezne tiskarne“ v Ljubljani bo izšla tekom oktobra knjiga, ki so jo doslej vsa naša dramatična društva in dramski odseki tako zelo pogrešali: „Diletantski oder“, navodila, spisal Milan Skrbinšek. Že ime avtorja daje garancijo, da bo knjiga strokovno na višku; pisana pa je tako priprosto in pregledno, da bo dostopna in razumljiva prav vsakemu deletantu, ki bo iz nje mogel črpati vse, kar rabi za nastop na odru. Ker so že došla mnogotera naročila, prosimo, da nam vsa dramatična društva in dramski odseki raznih korporacij javijo, koliko iztisov bi vsako društvo naročilo, da bo temu primerna naklada. Istočasno izidejo tudi strokovna navodila g. E. N. za šminkanje: „Lepa Maska“. Naročila za obe knjige se naj pošljejo na naslov: Založba „Zvezne tiskarne“ Ljubljana, Marijin trg. št. 8.

Z. K.

LEKARNA:

Zanesljiv pomoček proti nahodu. Če smo dobili nahod, vsa lokalna sredstva (formanova vata, vohanje mentholovega praška) nahoda samega na sebi ne odpravijo, kvečjemu ga olajšajo. Odpravlja ga, če se že ni prehudo razvil, močno potenje, bodisi v parni kopeli ali kopeli z vročim zrakom, bodisi, da izpijemo zvečer par skodelic vročega lipovega ali bezgovega čaja, ko smo poprej vzeli ($\frac{1}{2}$ — 1 g) „aspirina“, ki ga dobimo v lekarni. Na Francoskem pa rabijo pri nahodu gorčični obliži (Snepapier, sinapisme). Najboljši je originalni pariški obliž tvrdke „Rigollot“ v Parizu ki ga dobimo v vseh boljših lekarnah. Vsi drugi gorčični obliži, nemški in avstrijski niso polovico tako močni kakor je Rigollotov in nimajo torej sigurnega učinka. Zadostuje nam, če je nahod šele v začetkih, en sam listek „gorčičnega papirja Rigollot“, da poneha vnetje nosnih sluznic, kakor bi odrezal. V ta namen si prerežemo obliž počez na dva enaka dela, ki ju pomočimo potem za par sekund v vodo in si privežemo na vsako mečico na nogi po enega. Čez nekaj časa začne papir na meči žgati in peči; obdržimo ga tam kakšnih 5 minut, dokler pač moremo vzdržati in ga potem predenemo na drug prostor na meči, kar lahko z obližem Rigollot, ki je zelo močam, še enkrat ponovimo. Od obliža koža na meči postane rudeča in vneta, kar pa nič ne škoduje; na ta način ravno potegne kri in vnetje iz nosnih sluznic, iz oči in glave v noge in rešeni smo nahoda, ki bi se lahko spremenil v influenco ali hud katar v sapniku. Najbolje bo delovalo, če napravimo to zvečer v postelji. Če treba ponovimo še drugi dan.

Kako se spozna vnetje slepiča? Znamenja te nevarne bolezni so sledeča: 1. nenadna bolečina na desni strani trebuha spodaj med popkom in kolkom; 2. huda vročica; 3. slabost in bljuvanje; 4. trebušne mišice spodnjega dela desnega trebuha so napete, da se čuti tam trebuh trd kakor deska. Kdor opazi na sebi taka znamenja,

mora takoj k zdravniku. Včasih ga le takojšnja operacija reši gotove smrti.

Nevarna razvada je male mozoljčke na licu ali na roki prebadati z iglo, če ni pred porabo dobro desinficirana. Če hočemo z iglo kaj operirati, jo vtaknimo najprej v špiritov plamen, ko se ohladi, jo pa porabimo. Že velikokrat si je zastrupil kri kdor se je sam operiral z nesnažnimt iglami itd.

Kako ustavimo krvavenje iz nosa. Sluznica v nosu je zelo občutljiva in prepletena z neštetimi krvnimi žilicami. Če pride veliko krvi v glavo, kaj lahko od pritiska krvi počasi kaka žilica. Če se to velikokrat ponavlja, je to znamenje, da oseba ni zdrava. Posebno za bledične je kri dragocen sok in varovati se morajo vsake izgube. Ako že ni mogoče preprečiti krvavljenja, pa ga je treba saj hitro ustaviti in sicer s tem, da zmanjšamo pritisk krvi. To dosežemo z globokim dihanjem in sicer na ta način, da s prstom pritismo na drugo nosnico, ki ne krvavi in krepko vlečemo zrak le skozi krvavečo nosnico. Dihati moramo počasi, tako da pride na en dihljaj 5-8 sekund. Izdihavati pa moramo zrak skozi usta in sicer hitro. Glavo moramo držati pri tem pokonci in ravno. Navadno zadostuje že par dihljajev in kri se strdi in ustavi. Seveda se ne smemo takoj na to z žepnim robcem vsekuti. Tako globoko dihanje potegne takó temeljito kri iz glave, da začne človeku, če ga dolgo časa ponavlja, migljati pred očmi in nastopi lahko celo omedlevica.

Če piči čebela ali osa, izvleci takoj želo, a tako, da ga ne iztisneš (ne izprazniš v rano) na rano pa devlji obkladke s sžežim mlekom; tudi na pol zrezan česen je dober.

O ČIŠČENJU

Neprozornost stekla. Steklo napravimo kaj lahko neprozorno: drgnemo ga s soljo, raztopljeno v pivu. Z vrolo vodo tako steklo spet lahko očistimo.

Zarjavele železne peči očistimo najprej s petrolejem in volneno čunjo. To se ponavlja še drugi dan. Ko je peč čisto suha, jo še zbrisemo s suho volneno čunjo in potem šele namažemo s črnilom za peči.

UREDNIŠKA LISTNICA.

Ljudmila v Cerknem: Iskrene hvala in najprisrčnejšo pozdrave!

Gorica, ulica Zorutti: Oglasite se zopet!

Gdč. P. v Mariboru: Opozorim z prib. številki!

Minka z Celju: Izpremembo navedem ob Novem letu!

Janko G. v Gorici: Kdor je bil kedaj že okužen ali se ukvarja z okuženostjo, zavoha kužljiv smrad že ob nevonju ovenelega nageljčka. Oni, ki je lilijskočistobele duše utrگا z nedolžnovodrim usmevom tudi cvetko, ki raste ne gnoju! —

Oskar K.: Prosim za natančen naslov!

JADRANKA IZHAJA V TRSTU I. VSAKEGA ME-
SECA. - IZDAJA JO SAMOSTOJEN
IZOBRAŽEVALNI ŽENSKI KROŽEK. — LETNA NAROČNINA
IZNAŠA 10 L, ZA JUGOSLAVIJO 60 K. — POSAMEZNA ŠTE-
VILKA STANE 80 STOTINK, V JUGOSLAVIJI 5 K. — URED-
NIŠTVO IN UPRAVA JE V TRSTU, VIA SCORCOLA 492, I.
— UREDNICA JE MARICA STEPANČIČEVA (GREGORIČ).

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu.

Centrala v LJUBLJANI

Podružnice: Celje, Borovlje, Brežice, Gorica, Saraj., Split, Trst, Maribor, Ptuj,
Kranj. — Delniška glavnica K 50.000.000. Reserva K 45.000.000.

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge v lirah na hranilne knjižice
na ziro-račune proti $3\frac{1}{2}\%$ obrestovanju
proti 4%

Za na odpoved vezane vloge plača obresti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge in daje
v najem varnostne celice.

Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13

ZOBOTEHNIČNI AMBULATORIJ

ulica Sette Fontane št. 6, I. TRST ulica Sette Fontane št. 6, I.

Odprt vsak dan od 9-13 in od 15-19.

Izvršujejo se hitro in točno vsa dela z zlatom
kakor tudi zobnice s kavčukom.

Delo z jamčeno.

IVAN KERŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane prsti.

Trst, Trg sv. Ivana šte. 1.

K. SUSIČ - Trst-Rojan

Via di Roiano 2; poleg cerkve.

Priporoča svojo **manifakturno** trgo-
vino cenj. občinstvu za obilen obisk.
Postrežba točna - cene najniž. e.

Svoji k svojim!